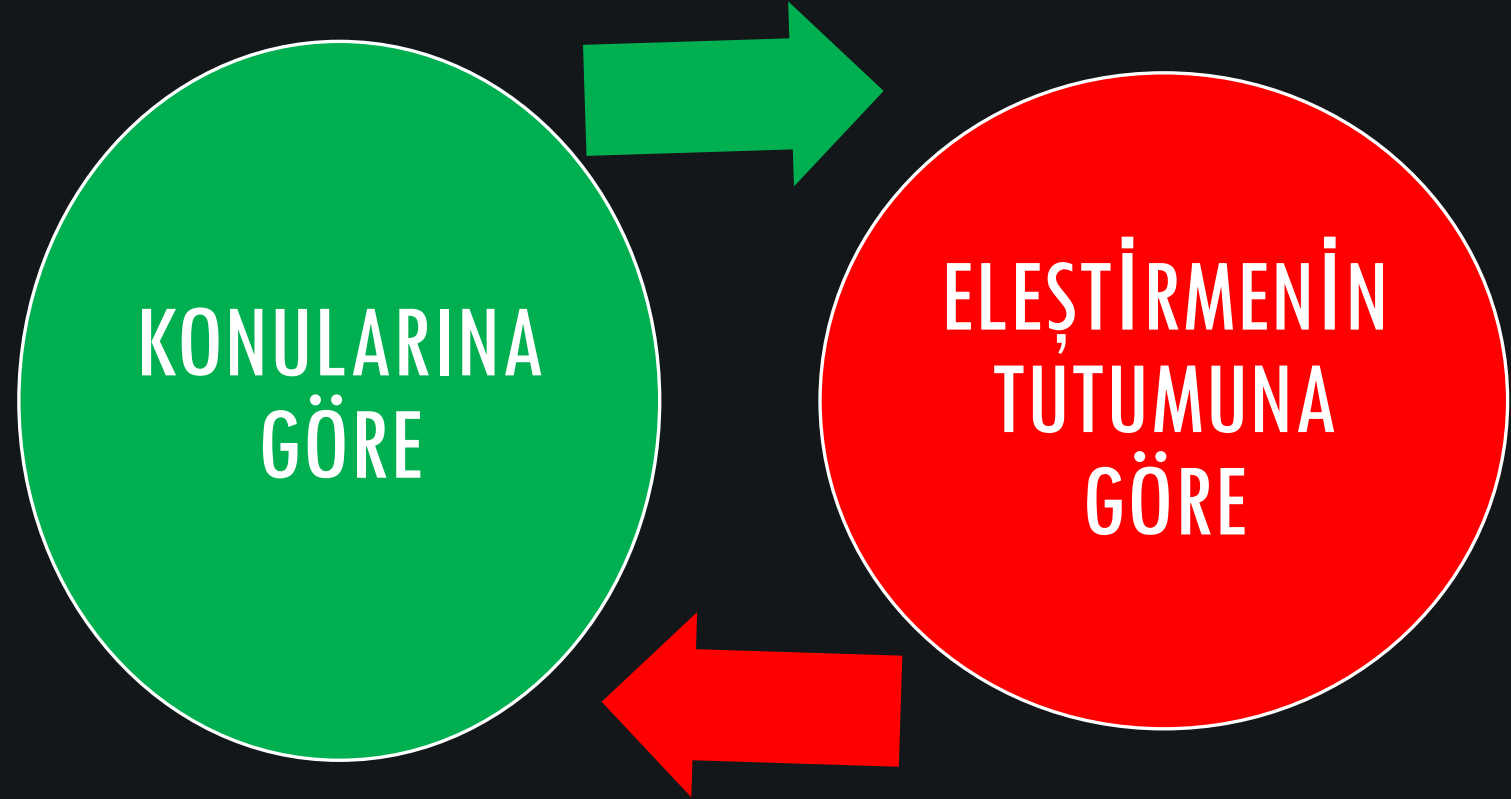

ELEŖTİRİ (TENKİT)

Bir sanat yapıtının iyi ve kötü yönlerini inceleyerek bir yargı ile belirten yazı türüdür.

EleŖtiri türünde eser veren kişiye eleŖtirmen denir.

ELEŖTİRİ TÜRLERİ

SANATÇIYA DÖNÜK ELEŞTİRİ

Sanatçının hayatı, kişiliği, düşünce dünyası, psikolojisi üzerinde durulur. Sanatçıya ait eserler; eserin, sanatçısını yansıtacağı düşüncesinden hareketle incelenir. Bu eleştiri türünde eserden çok sanatçı değerlendirilir.

ESERE DÖNÜK ELEŞTİRİ

Eserin değerinin ortaya konması amacını taşır. Eleştirmen, eserin yapı unsurlarının esere katkısını açıklamaya çalışır. Yapı unsurlarından yola çıkılarak eser ve eserin ait olduğu türün özellikleri ortaya konur.

OKURA DÖNÜK ELEŞTİRİ

Okuyucuyla özdeşleşen eleştirmen eserin üzerinde bıraktığı izlenimleri, eleştirisinin dayanağı yapar. Bu tür eleştiride sanat eserine özgü ölçütlerden uzak, kişisel yargılar ve değerlendirmeler ağırlıklıdır.

TOPLUMA DÖNÜK ELEŞTİRİ

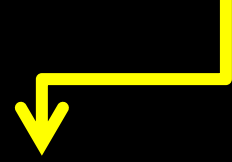
Sanat eserinin üretildiği toplumdan bağımsız değerlendirilemeyeceği düşüncesi bu eleştiri türünün hareket noktasıdır. Eser, oluşumunda etkili olan toplumsal koşullardan yola çıkılarak değerlendirilir.

KONULARINA GÖRE ELEŞTİRİLER

ELEŞTİRMENİN TUTUMUNA GÖRE ELEŞTİRİ TÜRLERİ

ÖZNEL ELEŞTİRİ

Kişisel görüş, beğeni ve yargılar söz konusudur.

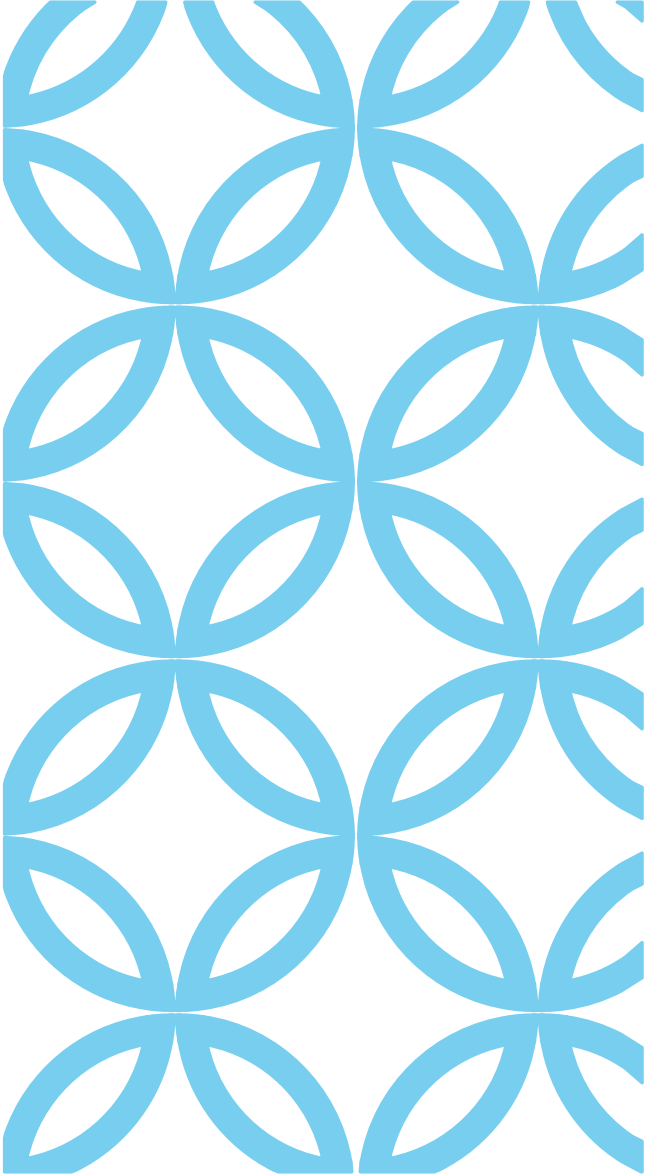
NESNEL ELEŞTİRİ

Belirli ölçütlere göre inceleme, değerlendirme ve kanıtlama söz konusudur.

Eleştiride yargılar
gerekçelendirilmelidir.
Eleştirinin amacı, sanat
eserinin güçlü ve zayıf
yönlerini belirterek gerçek
değerini ortaya koymaktır.
Nitelikli eleştiriler, okura ve
sanatçıya kılavuzluk
ederek sanatın ve
sanatçının gelişiminde rol
üstlenir.

Eleştirmenin
yanlı-yansız,
titiz-baştan
savmacı
yaklaşımı
eleştirinin
niteliğini
doğrudan etkiler
yani eleştirmenin
tutumu,
eleştirinin
niteliğini belirler.

Eski Yunancadan Latinceye oradan da Fransızcaya geçen critique (kritik) sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan “eleştiri” Batı’da ortaya çıkıp gelişmiş bir türdür.

Dünya edebiyatında Boileau (Bualo), Hippolyte Taine (Hippolit Ten), Anatole France (Anatol Frans) ve Thomas Stearns Eliot (Tamis Storns Elyıt) eleştiri türünde tanınmış isimlerdir.

Divan edebiyatındaki hiciv ve halk edebiyatındaki taşlama siyasi ve sosyal içerikli eleştiri örnekleridir.

Divan edebiyatındaki tezkireler, şairlerin hayatına ilişkin bilgilerin yanında eserlerinin niteliklerine dair kısa değerlendirmeleri de içerdiğinden eleştiri türüne yaklaşır. Ancak bunların hiçbiri ayrı bir tür olan eleştiri sayılmaz.

CUMHURİYET DÖNEMİ ÖNCESİNDE ELEŞTİRİ TÜRÜ

NAMIK KEMAL'İN TAHRİB-İ
HARABAT ADLI ESERİ, TÜRK
EDEBİYATINDA BATILI
ANLAMDAKİ İLK ELEŞTİRİ
ÖRNEKLERİNDİR.

Türk edebiyatında Batılı anlamdaki eleştiri Tanzimat Dönemi'yle başlamıştır.

Bu dönemde başlangıçta bir yönteme dayanmayan, bir dönemi veya eser sahibini (onun düşüncesini) yerme anlayışıyla eleştiriler yazılmışsa da zamanla olgun örneklerle ulaşılmıştır.

Namık Kemal, Ziya Paşa, Recaizade Mahmut Ekrem, Mizancı Murat, Muallim Naci ve Beşir Fuat bu dönemde eleştiri türünde öne çıkan isimlerdir.

HÜSEYİN CAHİT
CENAP
ŞAHABETTİN
HALİT ZİYA
MEHMET RAUF
TEVFİK FİKRET
ALİ KEMAL
İSMAİL SAFA
AHMET ŞUAYP

AHMET ŞUAYP
«HAYAT VE
KİTAPLAR»
Türk edebiyatındaki eleştiri
anlayışına nesnel bir bakış
acıyı getirmeye çalışmıştır.

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN
«KAVGALARIM»

SERVETİFÜNUN DÖNEMİ ELEŞTİRİ
YAZARLARI

FECRİATİ DÖNEMİ
ELEŞTİRİ
YAZARLARI

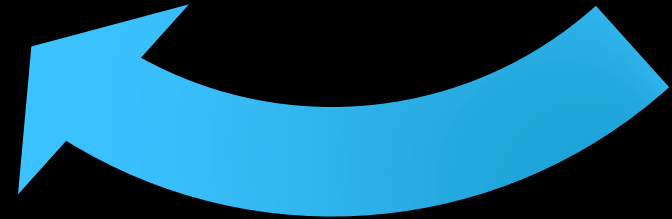
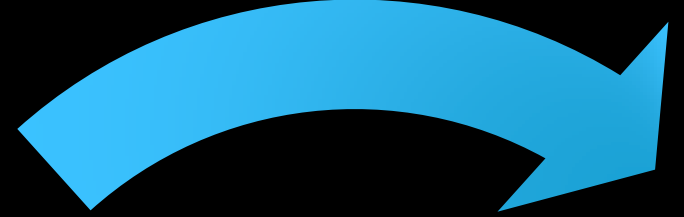
Yakup Kadri, Ahmet
Haşim, Hamdullah
Suphi,

Ali Canip, M. Fuat
Köprülü ve
Şahabettin Süleyman

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ

«MİLLÎ EDEBİYAT
MESELESİ VE
CENAP BEY'LE
MÜNAKAŞALARIM»

ALİ
CANİP

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ELEŞTİRİ

Cumhuriyet'in ilk yıllarında daha çok öznel eleştiri örneklerine rastlanırken sonraları nesnel eleştiriler ağırlık kazanmaya başlamıştır. Akademik çevreler tarafından esere dönük nesnel eleştiri yöntemleri geliştirilmiş ve uygulanmıştır.

Cumhuriyet Dönemi'nde Nurullah Ataç, Orhan Şaik Gökyay, Suut Kemal Yetkin, Cevdet Kudret, Orhan Burian, Mehmet Kaplan, Berna Moran, Attila İlhan, Asım Bezirci, Memet Fuat, Fethi Naci, Şerif Aktaş, Hüseyin Cöntürk ve Gürsel Aytaç eleştiri türünde öne çıkan isimlerdir

TÜRK EDEBİYATINDA
ELEŞTİRİ TÜRÜNÜN
TANINMIŞ ÖRNEKLERİ

ORHAN ŞAIK GÖKYAY	<i>DESTURSUZ BAĞA GİRENLER</i>
MEHMET KAPLAN	<i>ŞİİR TAHLİLLERİ</i>
BERNA MORAN	<i>TÜRK ROMANINA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ</i>
FETHİ NACİ	<i>YÜZ YILIN 100 TÜRK ROMANI</i>
GÜRSEL AYTAÇ	<i>ÇAĞDAŞ TÜRK ROMANI ÜZERİNE İNCELEMELER</i>